

Magda Cârneci

Dan Hăulică – Un papă al criticii de artă românești

„Revista 22”, 18 august 2014

A fost un fel de papă al criticii de artă din România anilor '60–'90. Cine nu l-a auzit vorbind îndelung, cu o voce mai degrabă moale, dar atât de fină și de bine articulată, nu știe ce înseamnă să officiezi și să trăiești un vernisaj ca pe o „liturghie estetică”. Expozițiile pe care el le deschidea în anii '70–'80 erau luate pur și simplu cu asalt de un public numeros, doritor să se împărtășească dintr-un regal de elocvență îmbibată de erudiție și obsedată de universalitate, care transforma un moment altfel banal într-un spectacol oratoric de zile mari și un veritabil act de cultură. Într-o epocă ținută la foc mic de o carcasă de cenzură atotprezentă deși invizibilă, Dan Hăulică reușise să transforme ritualul mai degrabă expedit și formal al vernisajului de artă într-o instituție informală a autonomiei estetice, a culturii înalte, a valorilor elitare. Prin el mai ales și prin câțiva, puțini, intelectuali asemenea lui – Andrei Pleșu, Coriolan Babeți, Radu Bogdan, Alexandra Titu și alții –, critica de artă a ajuns în acea perioadă la un vârf al vizibilității culturale pe care probabil că nu-l va mai atinge curând.

În tot ce a întreprins, fie ca eseist cultural, ca organizator de mari expoziții și colocvii, sau ca redactor-șef timp de decenii al celebrei reviste Secolul 20 (ea însăși o instituție culturală prestigioasă), Dan Hăulică a rămas un reper nobil a ceea ce s-a numit „rezistența prin cultură” de sub comunism – un fel anume de a te mișca nonșalant printre constrângeri absurde, inteligența de a manipula (cu grație, abilitate și uneori chiar cu forța) puterea politică în favoarea unor gesturi culturale vitale, afirmarea unei anume independențe de gust și unei libertăți interioare față de norma oficială... Să evocăm aici numai celebrul colocviu internațional Brâncuși din 1967 care a marcat ieșirea din realismul socialist și deschiderea spre internațional a culturii române. Dar cine a asistat la modul în care Dan Hăulică l-a apărat în 1985 pe pictorul Horia Bernea la vernisajul acestuia, în fața culturnicilor oficiali sesizați de prezența prea numeroasă a crucii în lucrările lui, sau momentul din 1989 în care Hăulică a semnat, alături de alte câteva personalități culturale, o scrisoare de susținere a disidenței lui Mircea Dinescu, nu va uita gustul special al curajului pe care acesta l-a manifestat în diverse momente-cheie ale carierei lui publice. Cine l-a ascultat vorbind la întâlnirea publică cu Umberto Eco ajuns ca prin miracol la București în a doua parte a anilor '80, își amintește de turnirul admirabil dintre două minți sclipitoare la care s-a putut atunci asista. Dar, deși un personaj mai mult sau mai puțin oficial, și înainte și după 1989 (academician din 1993, ambasador al României la UNESCO de-a lungul anilor '90), Hăulică a știut întotdeauna să-și păstreze autonomia și un anume panaș, o eleganță aristocratică a ființei, care-i venea dintr-o finețe culturală profundă, devenită la el o a doua natură. Această anvergură intelectuală evidentă i-a fost de altfel recunoscută și de calitatea de președinte de onoare a Asociației internaționale a criticilor de artă AICA, în fruntea căreia s-a aflat pentru scurtă vreme, dar și de apartenența la alte organizații culturale internaționale.

Oficiant al „modernismului moderat și clasicizat” al anilor '70–'80, Hăulică a știut să promoveze cu fidelitate maximă artiștii pe care i-a lansat – Horia Bernea, Marin Gherasim, Sorin Dumitrescu, Geta Brătescu, Viorel Mărginean, Vasile Gorduz, Ion Grigorescu, Silvia Radu, Gheorghe I. Anghel, Florin Ciubotaru, Horea Paștina și mulți alții – nume care au devenit acum repere celebre. Dar chiar dacă între timp, din anii '90 încoace, „eonul estetic” care domină scena

vizuală s-a schimbat destul de radical și de spectaculos iar instituția vernisajului vorbit a decăzut vertiginos, Dan Hăulică a rămas un fel de legendă vie, un fel de mit pentru generațiile de plasticieni mai recente, ca și pentru alte categorii de intelectuali culturali, prin stilul său poetic și prețios și prin modul aș zice oracular în care și-a practicat vocația. Deși mult mai mult orală decât scrisă (căci a produs multe texte de catalog dar puține cărți publicate), această vocație excepțională lasă în urmă o aură nobilă. Acum, la plecarea lui dintre noi, să-i dorim lui Dan Hăulică să ajungă, alături de minunata sa soție Cristina, în paradisul cultural pe care l-a predicat cu enorm talent și l-a întrevăzut cu atîta ferveare.